

ישראל ויהדות ארה"ב

2.8.1952

שר החוץ משה שרת באסיפת עם

חברים, מוסר "הארץ" גיטה לתאר את המסע

שלי כאילו ראה אותי במו עיניו, עובר מעיר

DOC00880

לעיר ומטרינה למדינה. הוא ישב כל הזמן בניו-יורק. כך חברנו קופל

גיטה עכשיו לתאר את הצאומים שלי כאילו הוא שמע אותם. הוא ישב

באל-אביב. ואני מחזיק טובה הן למוסר "הארץ" והן וביתו לחברי

הסקר קופל על הידידות והרצון הטוב שבהם נכתבו וכאן נאמרו הדברים.

אבל אני רוצה לומר לקהל שהענין איננו כל כך נורא. והראיה היא שאני

עומד לפניכם בריא ושלם ולא רק שנשאר לי עוד מה לאמור, אלא יש לי

עוד הרבה מה לאמור.

אני רוצה קודם כל לומר שאינני אחראי

ללשון הסודעה שנתפרסמה על ההרצאה הזאת. קודם כל לא התכוונתי שכל

יהודי ויהודי יצטרך לכתח דבליז ולהשיג כרטיס כניסה, אינני

יודע מדוע הסביר זאת צודק להכריח את הקהל להזדקק לכרטיס הזמנה

שנית, הנושא שלי איננו "יהדות ארצות הברית וישראל", כי אם

"ישראל ויהדות ארצות הברית", ומלכתחילה בקשתי כך לנסח את זה.

ואני בעצם מתכוון להיפוך היוצרות.

השאלה שאני רוצה להעמיד איננה מה

חייבת יהדות ארה"ב לנו ומה אנחנו יכולים לצפות ממנה, אלא השאלה

שלי היא: מה אנחנו חייבים ליהדות ארה"ב ולמה היא יכולה לצפות

מאיתנו רוב הימים שאני עוסק בהסברה ציונית, אני עוסק בה בחוץ-

לארץ ואני מטביר את מדינת ישראל ליהודי הבולה. אני מבור כי

הגיעה השעה להתחיל להטביר את הבולה לאזרחי ישראל. כי הלא שידוד

מערכות רב אשר עדיין לא הסקנו ממנו את כל המסקנות. הלא מהפיכה

בהימים היהודיים, הלא מהפכה בחיינו בארץ: מעבדות לחרות, מתלות

לעצמאות, מישוב לעם מלכתחילה. אבל הלא מהפכה גם בהיסק העולמי של

החיים היהודיים, נסמדה יהדות אירופה, מכל ארבעה יהודים באירופה

נשמדו שלשה, סמירושו, כי מכל שלשה יהודים בעולם נשמד אחד.

אבל אין כאן רק שאלה כמותיות, אם כי גם סכחינה כמותית חלה העתקה

הריפה ונמרצת של מרכז הכובד בחיים היהודיים ובהורשתו

של העם היהודי, סמחצית כדור הארץ המזרחי למחצית כדור הארץ המערבי.

אבל אין כאן רק שאלה כמותיות; יש כאן שאלה איכותיות.

בהרסו המרכזים הגדולים של חיים יהודיים.

הגבושים העצומים של המוני יהודים ושל הווייה יהודית, של הכרה

יהודית - כל זה חדל להיות. לעומת זאת לא חלה מהפכה במעמדה של

יהדות ברית המועצות. כל כה שהתחולל, שלשת הדברים העצומים -

המלחמה העולמית, השואה ותקומת ישראל - לא הוציאו אותה מבריאותה.

אולי נכון יהיה להגיד כי הם רק החמירו את בדידותה ואת תלישותה. לא

ברצון עצמה כי אם בכוחו של משטר, מהחיים היהודיים. ונרמה לי שאנחנו

בהכרתנו או בתחושתנו שמתחת לסף ההכרה, בהרבה אנחנו עדיין חיים

בעבר ואיננו חיים את ההווה ואיננו מוהים על העתיד. אנחנו עדיין חיי

בהרגלים ובמושגים של יהדות ליטא וגליציה ואירופה בכלל, ולא התרגלנו

למשלבה כי מרכז הכובד, רוב מנין ורוב בנין של העם היהודי הם

כמחצית כדור הארץ המערבי, ורובו של רוב זה הוא בארצות הברית של אמריקה

ואפילו לא היתה מדינת ישראל, ואפילו היתה מדינת ישראל אבל לא

היתה נזקקת לעזרה מבחוץ, אלא אנו כבני העם היהודי ואנו המתמידים

בשאט-נפש לזרע הקלוקל של הכבעגיות והרובלים והחיים את אחרות

העם היהודי - היינו צריכים לתת את רעתנו על התמורה המהפכית הזאת

שהתחוללה בהיי עמנו ולהטיק מזה מסקנות מרחיקות לכת.

אני סבור כי אפשר את ההיסטוריה של

ימינו, את דברי ימי ישראל בתקופתנו זו, למכס בפסוק אחד. על כל פנים

אילו נדרשתי למכס את ההיסטוריה הזו בפסוק אחד, הייתי אומר: שני

ניסים ואסון אחד. או, אולי הייתי אומר קודם כל אסון אחד ושני ניסים.

זה מטכס את כל האספקלריה שלנו. האסון הוא השמדת יהדות אירופה.

שקיעתה הגמורה של יהדות אירופה. שני הנכסים - ראשון הוא הגם שלשעת
ההכרעה, לרגע שבו הועמדה ההיסטוריה היהודית על פרשת דרכים, עד
לאותו רגע הצלחנו לרכז ולגבש לנו כח טמשי, עובדתי, בארץ הזאת.
אותם ששים רבוא יהודים שעמדו במערכה ועמדו כמבחן שבתן לנו את
הנפשות להכריע את הכף לטובתנו. זה היה גם אחד. זה לא היה מוכרח
להיות כך. וגם לאחר שעשינו מה שעשינו עמדו הדברים על הקלף וכל
קיומנו - לא עתידנו המדיני - היה תלוי על חוט השערה. הרי שנברך
על אותו היש שהיה לנו ביום עברה ופדות, באותו יום של ארבעה עשר
במאי 1948. לא מרובים הם גסים כאלה בהיסטוריה העולמית.

והגם השני זהו קיומה של יהדות ארצות

הברית; זו העובדה שלעת הכרעה כזו - הכרעה מדינית והכרעה מעשית -
נצטבר בארץ^{הב} קבוצת יהודים כזו, חמשה ורבע מיליון; קבוצת יהודים
בהנהגה מחושבת מדינית, בהנהגה מסבירי זכויות; קבוצת יהודים ברובו העצום
מסכל, ז.א. מסוגל להיות בעל הכרה; קבוצת יהודים ברובו העצום חס
חיי רווחה, ז.א. שיש לו עודף של רכוש ושל הכנסות שהוא יכול להמריש

אותם לצדכי הכלל; צבור יהודים הנהנה מחופש ההתנדבות הזו; צבור
יהודים הנהנה מחופש של ביטוי, מחופש של התארגנות; צבור יהודים
הנהנה מחופש של קשר עם ארץ-לארץ. כל אלה הדברים שכאילו נמלנו בחלקו
או בחלקנו - בהיסטוריה הדעת - עצם כוחו ברורים ומובנים מאליהם בכל ארץ
בעולם; והצירוף של כל הנכסים האלה, והעובדה שבשעה מכרעת אפשר היה
להסיל קודם כל על כך הטמזניים המדיניות את כובד מסקלו של הצבור הזה
למען ההכרעה המדינית, ואחר-כך אפשר היה לגייס את כוחו הממדי ואם
קודמו הטכני, המרעית, גם הצבאית, לעזרת מפקלו הגדול של העם
היהודי בשעת ההכרעה - אף זהו אחד הנכסים צדוליים שהתרחשו בהיסטוריה
האנושית. לא מוכרח היה להיות כך שבעת שהוכרעה יהדות אירופה תהיה
יהדות כל כך גדולה באמריקה. יכול היה להיות רכר אחד. גם לא מוכרחים
היו להתרכז דוקא בארץ אחת המקיימת את החופש הזה; גם לא מוכרחים
היו להתרכז דוקא בארץ שבהנחית מרווחה כלכלית כזו. את צירוף כל

הנסיבות האלה כך, לרצון הזה בנדי העם היהודי, והיכולת לגייס את כולם בפעילות כזו - ושוב אפשר להגיד שאפשר היה לעשות יותר, אבל כמה קל היה להם להיות פחות בעלי הכרה ופחות דורבנים - את כל הצירות הזה יש גם כן להגדיר באחד טכני ההיסטוריה היהודית.

עלינו לתת דעתנו היטב על בעיות האחרות

העולמית של העם היהודי וכאן ואילך. מדינת ישראל באה לעולם מתוך נציגותה של האחרות הזו, ומדינת ישראל לא באה לעולם כדי לגמץ את האחרות הזו כי אם כדי להגביר אותה; - ולא חשוב מה היתה הכוונה בהקמת מדינת ישראל; חשוב כיצד תפעל קיומה של מדינת ישראל. קיומה של מדינת ישראל איננו עושה יהודים פחות מכירים ביהדותם; הוא עושה יהודים למכירים יותר ביהדותם. אמרתי כמה פעמים באמריקה: "העסק הזה של היותנו יהודים, התעסקות זו, מקצוע זה שאנחנו עוסקים בו מאות ואלפי שנים, כולנו, - מכניס עכשיו רעיונות הרבה יותר גדולים משהכניס זה מאות בשנים, אולי זה אלפי שנים". יותר כדאי להיות יהודי עכשיו משהיה בזמן מן הזמנים; לא פחות כדאי. אין זאת אומרת כי אין התבוללות, אבל לא כדובר על מקרים בודדים, אלא על כיוונים כלליים, על תהליכים ראשיים בהיסטוריה היהודית. התהליך הראשי של ההיסטוריה היהודית בימינו אלה, זו לא התבוללות העם היהודי, זו לא התפרקות מההכרה היהודית, כי-אם להיפך. גם השואה מלאה בזה תפקיד מכריע, שהיא החזירה המוני יהודים להכרתם והיא החזירה המוני יהודים מבטחונם. אבל לא רק הגורם השלילי; הגורם החיובי, החזיון של הקומה מדינת ישראל, של באולת הכבוד היהודי, של זקיפת הקומה היהודית - זה עשה יהודים לבאים יותר ביהדותם; זה עשה את ענין ההכרה היהודית לנכח יותר כראי ליהודים לשמור עליו ולטפח אותו ולהגביל אותו לבניהם אחרים. וכאן יש ענין של אחריות הדדית. שב לתחיה ונחמלא תוכן חיש העקרון ההיסטורי הגדול: כל ישראל ערכים זה לזה, וההערכות הזו איננה על רקע חיס הגולה כפי שהיו ברורות הקודמים כשהיהודים בגולה היו בודדים. כל יהודי הרגיש שאם באיזה מקום קרה משהו, הוא יכול לשלם

2.8.1952

DOC00880d

בעד הדבר. אני זוכר כשבאנגליה החפשית, באנגליה הסובלנית, באנגליה
שהיודים נהנים על כל פנים מחופש ושוויון מדיני גמור ומחופש ושוויון
כלכלי, על כל פנים באנגליה זו בשקרה פעם שאיזה מטורה ירה במלך
(זה היה כמרוסני לפני 15 שנה, או פחות), אני זוכר את ההרדה אשר הקיפה
את הצבור היהודי מקצה לקצה: מי יודע, מולי זה יהודי? - דבר שלא
יעלה על הדעת, לא היה עולה בדבר הזה על דעת הצבור הסקוטי או הוולשי.
אבל את היהודים תיכף הקיפה ההרגשה הזאת, הרגשה כזאת של ערכות
הודיות.

לא כזו היא הערכות ההודיות החדשה של ימינו, ערכות
הודיות חדשה על יסוד הרקע אשר במרכזו עומדת מדינת ישראל; ז.א. שבמרכזו
עומדת העובדה שלעם הזה הוחזר הכבוד, הוחזרה עטרת הממלכות.
והכל שותפים לדבר הזה, מפני שיש עוד עמים בעולם שלא כולם מכובדים
במסגרת עצמאותם הממלכתית, אבל כל בניהם נהנים מהעובדה שאי-שם יש
ממלכה. אם יש יוונים במקרה התיכון, אם יש יוונים באמריקה או ברוסיה,
הם כולם משקפים את העור של קיומה של מדינת יוון - והדבר כך על אחת
כמה וכמה בחיים היהודיים, באשר בדרך כלל קשר חלקי העם היהודי זה לעת
הוא הרבה יותר אמיץ, הרבה יותר מורש בהכרת העולם ובהכרת
העם היהודי עצמו. אם נתן לחלק מהעם, ואפילו יישאר הדבר בחלת חלק
אחר בלבד - מי יודע לכמה זמן - אבל העובדה שיש ארץ שבה העם היהודי
הוא הרוב, הוא השליט, הוא כושא העצמאות, הוא הנהנה מהעצמאות, הוא מסיף
את אורו על כל החיים היהודיים כל יהודי יודע שהוא איננו שייך יותר
לעם צעיר ממלכתיות ועצמאות; הוא שייך לעם שיש לו עצמאות כמו שיש
לכל עם אחר. אבל הוא יודע שזה מעמיד אותו במבחן, באשר דגים עליו
לפי במסגרת ודרך חייה של מדינה הזאת. אומרים: לו הוא היה שם, הוא
היה עושה אותם הדברים. והוא יודע שהוא נשפט כך, ולכן הוא גם באה
וגם חרד כל הזמן, ובאמתו וחרדתו זו לכל צער של מדינת ישראל, והשתקפות
ההיסב הזה אף הכשלון בחוות-דעתו של העולם לא רק על המדינה כי אם
על יהדות העולם כולה - זה מטיל עליו אחריות. זה מטיל עליו אחריות

2.8.1952

DOC00880e

לעשות כל אשר ביכלתו על מנת שמדינת ישראל לא תיכשל, והאחריות הזו
נפלה על היהודים. עובדה היא כי נהרו מתנדבים, כי רצו להילחם יחד.

דמתחת לזה היתה ההכרה; אם המדינה הקטנה, הצעירה הזו, המפרפרת עדיין
בחיתוליה ואשר יריסת כה חזקות מושטות לעריסה הזו להחזיק את התינוק

ברגע הירידה - אם לא נציל אותו עכשיו, כולנו נאשם. כולנו נהיה

עם שאיננו מוקיר חופש, עם שאיננו מוכן לשמור על עצמאותו. וזה משך

המוני מתנדבים הנה, עמדנו במבחן, נחלנו נצחון - מיד נזדקפה קומתם

של כל היהודים בעולמם. אמרה לי גברת אחת בעת ביקורי בפריס: אין זה

אומר שאין אנטישמיות עוד, אבל אתה לא תשמע יותר בפריס את הביטוי

"פחדן כמו יהודי". אמרת לה: "אם את רוצה להגיד שבאנטישמיות שני

יסודות: יסוד הבוז ויסוד השנאה, זאת אומרת שיסוד הבוז נעלם". והיא

ענתה: "בדיוק כך". הבוז נעלם, הוחזר הכבוד הודות לנצחון הצבאי.

אבל בזה לא די, בזה עוד לא תמו המבחנים. עכשיו

עומד המבחן של בנין המדינה, של בנין המשק. של החזקת מעמד למרות

הבידוד והחרם של המדינות הערביות. עומד המבחן של עניינים בינלאומיים

כל יהודי ויהודי, במידה שהוא בעל הכרה ובמידה שהכרתו אומרת לו

שהוא שייך לכלל, יודע כי הוא עומד במבחן. אם המדינה תיפול מבחינה

כלכלית, פירוש הדבר: העם היהודי איננו מסוגל לנהל משק, העם היהודי

איננו מסוגל לבנות מדינה. אז משפט הגנאי הזה חל על כל יהודי. הכישרון

היהודי שהוא משותף לכלל עומד כאן במבחן. לא ציבור מסוים זה של

יהודים. ולכן, מה אומרת ההכרה? חובתנו לעזור: אסור שניכשל במילוי

חובתנו, כי כבודנו תלוי בזה, לא רק ענין של הצלת יהודים שזה

דבר גדול, אבל כבודנו אנו עומד כאן במבחן, קרננו - אם תורם או

תושפל בעיני הגויים, זו אחריות שלנו.

2.8.1952

DOC00880f

אבל זו גם אחריות של מדינת ישראל. גם מדינת ישראל חייבת

לדעת מה היא תעשה בעזרה הזו, כיצד היא תארגן את חייה. איזה

כישרון היא תגלה במצבים קשים ואיזה דרך היא תבור לה במדיניות

העולמית, זה יהיה לכבוד היהודים בעולם, או ישפיל את כבודם. זה יחזק

את גאונותם או זה יבייש אותם, האחריות הזו מוכרחה להיות חלק בלתי

נפרד של הכרתנו. אינני רוצה לדבר שאנחנו בכל ענין וענין יכולים להבדק

אך דרך לפי השיקול הזה. יש לפעמים שאנחנו עושים מעשים הכרחיים

שהם נראים בעיני אחרים כאכזריים, ולב יהודי נחמץ כשהוא שומע מה קרה

כאן בשטח זה או אחר, אבל הדבר הזה הוא בנפשנו ואנחנו מוכרחים לעשותו

כמו שידענו היטב כשנתחלנו את המפעל הזה בארץ. שבמידה שאנחנו

מסתכסכים עם הערבים בארץ, אנחנו מסכסכים את ערביי הארצות השכנות

ביהודי הארצות השכנות. אולם לא היתה לנו כל ברירה שהלכנו בדרך זו

מפני שאמרנו שאנחנו בזה מצילים את העם היהודי בכלליתו מסכנה

עוד יותר גדולה, ולכן מוטב להיכנס לסיכון זמני. כך גם עכשיו. אינני

רוצה להגיד שהשיקול הזה - אם זה יהיה לכבוד או לא לכבוד, אם זה

יזבן או לא יזבן - אם זה יהיה השיטול המכריע, אבל זה שיקול הכרחי.

איננו יכולים להתעלם ממנו. כל נאום שאנחנו נואמים והטלגרף נושא

אותו ברחבי תבל, כל חוק שאנחנו מחוקקים, כל צעד שאנחנו עושים לעיני

העולם, - כי הכל פתוח והכל גלוי, ובפרט בארצנו. ארץ גלויה ודימוקראטית

שכל אחד יכול לראות מה נעשה בה ולכתוב בעולה על רוחו - עלינו לדעת

כי כל מעשה שאנחנו עושים פוגע לדעה או לטובה במעמדו של העם היהודי

בעולם כולו. דבר זה צריך להיכנס עמוק לתוך התחושה שלנו. איננו עם

לבוד ישכון; על כל פנים במונן היהודי של המלה, אם אנחנו רוצים או

איננו רוצים. מה שאנחנו עושים משפיע לדעה או לטובה. אנחנו מתחייבים

במעמדם, בעתידם ובכבודם של יהודים במקומות אחרים, ועלינו לדעת זאת

היטב.

ואם הדבר חל על אחריותנו כלפי כל העם

היהודי, חל הדבר כלפי אחריותנו לגבי העבוס היהודי הסותר גדול שהיה

2.8.1952

DOC00880g

לעם היהודי בגולה בזמן מן הזמנים, כי גם בשיא ממדיה של יהדות רוסיה היא לא הגיעה למימדים שהגיעה אליהם היהדות בארצות הברית וכאשר פולין ירשה את מקומה של רוסיה היו בה שלשה מליון. גבוש כזה לא היה ועוצמת כזו - כלכלית ותרבותית - עוד לא הייתה לשום צבור יהודי בתולדות הגולה. השאלה - למה מכוונת העצמה. ובדרך כלל, מבחינה עובדתית צבירה כזו של עושר וצבירה כזו של כושר יצירה תרבותית, אם רק יופעל הדבר ויסותם - עוד לא הייתה. יהדות הגדולה ביותר, ויהדות חפשית. אתעכב רגע על עובדת היות היהדות הזאת חפשית. זה לכאורה דבר מובן מאליו. שאם אתה מבקש אשרה אתה מקבל אותה. ואתה בא וגוסס ומגיע, וכשאתה מגיע לארץ אתה יכול לנסוע בתוך הארץ לאורכה ולרוחבה כאוות נפשך, ובכל מקום שאתה בא אתה יכול להקהיל יהודים. יהודים יכולים להקהיל את עצמם בבית פרטי כשמתאספים בו חמישים איש או באיצטדיון של בוסטון שמתאספים בו 20 אלף איש, או בכל מיני אסיפות - 500 עד 3000 בכל מקום ומקום. שום כפייה, שום מניעה, חופש גמור להיפגש. וכשאתה מנסיע בפניהם אתה חסד לאמור להם כל מה שבלבך. לא תמיד אתה אומר כל מה שבלבך, כי מה שיש בלב מוכרח לעבור ביקורת של שכל גם כן. אבל זה שכל שלך, זה לא מוכתב לך. וכל מה שאתה אומר מתפרסם, אם העיתונות חושבת את זה למעניין. אתה בעצמך רשאי לפרסם זאת. מדוע כל זה? מפני שהצבור הזה בשלעצמו חי חיים חפשיים. הוא חפשי בחייו היהודיים. הוא יכול תמיד להתאסף. הוא יכול להשתיין לכל ארגון יהודי שהוא רוצה. אם כיום דפוס החיים באמריקה איננו דפוס של ארגון קהילתי. אין זה מפני שהמשטר מונע בעדו, היהודים האלה חפשיים לבוא לידי ביטוי בכל צורה. בעלפה, בכתב, בדפוס, הם חפשיים להקים להם עתונות משלהם, הם חפשיים לכתוב בעיתונות הכללית ככל העולה על רוחם. הם אינם רוצים לריב בפני זרים - הם רבים בפנים. לא איכפת להם להוציא את המחלוקת הפנימית שלהם לציבוריות הכללית הם חפשיים לעשות זאת. הם חפשיים לעשות בכססם - לאחר ששלמו את המס, כמובן - מה שהם רוצים. יתר על כן, הם רוצים לתרום את זה בארץ לצרכים

2.8.1952

פנימיים - הם עושים ככל העולה על רצונם, קהילה אומרת: בית הכנסת שלנו יכול להכות, ובסלה את הכסף לעזרת יהודי אירופה - הם יכולים לעשות זאת, הם אינם צוקקים לשום רשות ולשום רשיון של השלטון, יתר על כן, אם המסרה אשר לסמה הם תורמים את הכסף מזכרת על-ידי השלטון כמסרה של צדקה חיונית, שבשלטון מורה כי זה צורך חשוב, השלטון מחזיר להם את המט שהם מייבשים על הסכום, זאת אומרת, נניח אם יש בדרגות סטוביות הכנסה של 10 אלפים דולר, היהודי מסלם 8000 דולר מס זרק אלפיים הם שלו. את 10 אלפים האלה הוא תורם למסרה שהשלטון מכיר שזו מסרה חשובה, אזי השלטון מחזיר לו 8000 דולר, זאת אומרת, הוא אז איננו צריך לשלם 8000 דולר, ז.א. הוא אז תורם 2000 דולר והמסר מקבל 10 אלפים דולר, והשלטון הכיר את העזרה לקליטת עולים. נביא, במדינת ישראל כמסרה חשובה. יתר על כן היהודים האלה חפשיים לבוא במפע עם יתר חלקי העם היהודי, הם רוצים לנסוע אליהם, הם נוסעים. הם נסעו למחנות באירופה בעצמם וראו מה שרצו לראות. אליהם יכול לבוא כל יהודי, מאיזה פינה שישנה בעולם. יכולים לבא אליהם למסור, הם יכולים לבסוע ללמד, יכולים לבוא אליהם להתריעץ, הם יכולים לבסוע ולריעץ, הם יכולים לקבל אורחים.

האם זה כך בכל מקום בעולם, חברי מסך כל

היהודיות נהנות מזה? מי היהודים השניה בעולם? אנחנו - עוד לא, אנחנו היהודים השלישית, אמת יודעים היסב מי השניה, זוהי יהדות בת שניים ושלושת רבעי מיליון יהודים. היכן היא? כיהדות קיימת? היא כיהדות אינה קיימת. היש איזה ארגון פנימי בתוכה פנימה? אין. שם האנשים חפשיים להיפגש ולהידבר? אינם חפשיים להיפגש ולהידבר? שם יהודים חפשיים לפרסם מה שהם אומרים? אינם חפשיים לפרסם, שם יהודים חפשיים לתרום? אינם חפשיים לתרום. חפשיים לצאת ולבקר מקומות אחרים? אינם חפשיים. חפשיים להתקשר עם יהודי העולם לשם איזו פעולה משותפת? אינם חפשיים. הם שומרים על לבם היהודי. הם חפשיים לשמור על הכרתם. אבל ביטוי לזה, הפעלה של הדבר הזה,

שימוש בנכס הזה , השפעה כלשהי על מהלך העניינים . על מהלך חייהם היהודיים . על מהלך ההיסטוריה היהודית , זה נשלל מהם . מדוע חברים ? האם מפני שהמשטר בארץ אחת הוא כולו שופע ידידות ליהודים ולישראל והמשטר בארץ שניה שופע כולו שנאה ליהודים ולישראל ? האם אין אנטישמיות בארץ הזו שבה יש חופש ליהודים ? יש אנטישמיות . ובכן מה קרה כאן ? יש כאן דבר פשוט . זה לא שבארץ אחת קיים משטר אחד מסוים לגבי יהודים ובארץ אחרת קיים משטר אחר מסוים לגבי יהודים . אין דבר כזה . אין משטר לגבי יהודים יש משטר כללי פה , ויש משטר כללי פה , והמשטרים האלה רחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב . וכאן יש משטר אשר בכלל מאפשר לבני אדם ביטוי חפשי , מאפשר לאזרחי המדינה חופש קשר עם חוץ לארץ , והיהודים נהנים מזה . ושם יש משטר אשר גוזר על חופש ביטוי , גוזר על חופש הארגון העצמי , גוזר על חופש הקשר עם חוץ - לארץ , והיהודים נפגעים מזה . במקרה של אמריקה החיים היהודיים יונקים מזה את מלא לשדם ומגיעים ויכולים להגיע מתוך זה למלוא תנופתם . ויכולים להעשיר את מסגרתם בכל תוכן שהם רק רוצים בו . ובארץ השניה החיים היהודיים נחנקים מחנק גמור , חדלים . זה לא שיש פה התפתחות יותר גדולה ופה התפתחות פחות גדולה של חיים יהודיים . יש חידלו גמור של חיים יהודיים .

ענין זה של דימוקרטיה או אי דימוקרטיה , זה לא רק ענין של השקפת עולם בשבילנו כבני אדם , שגם זה דבר חשוב מאד ורציני , איזה אוירה אנחנו רוצים לנשום כציבור . איזה סדרים אנחנו רוצים להנהיג ולקיים בחיינו כבני אדם , כאזרחי העולם , גם כאן עומדים על הפרק נכסים כבירי ערך בחיים האנושיים . אבל אנחנו לא רק בני אדם , אלא גם בני עם מסוים . אנחנו יהודים ואנחנו יהודים שרק התחלנו לבנות את מדינתנו , ואנחנו קשורים ואחוזים בכל חלקי העם היהודי בתפוצות . אנחנו זקוקים לעזרתם , הם זקוקים להשראתנו . יש כאן ברית אחים עולמית , ומופיעה השאלה : מה המשטר המאפשר את הברית הזו ומה המשטר המכרית את הברית הזו . וכשאנחנו דנים בתוכנו על דימוקרטיה

ואי דימוקרטיה איננו יכולים להתעלם מהבחינה היהודית הנוקבת הזו ,
וכשקמים חברים וציבורים ומפלגות בתוכנו , המעדיפים שיטה אחרת על פני הד-
ימוקרטיה , המעדיפים מתוך התכוונות למטרות נעלות את שלילת קיום הדימוקר-
טיה על פני הדימוקרטיה, אזי עליהם לתת את הדין כיהודים . איך הם מיישרים
את ההכרעה הזו שלהם עם נאמנותם לעם היהודי , להמשך קיומו . למשל הנה יש
ארץ צרפת שיש בה שליש כמעט הדוגל במשטר ההוא, ויש פה חברים בארץ ה-
חושבים כי השליש ההוא הוא הצודק . אין הרבה ארצות באירופה המערבית שיש
בהן- 200 אלף יהודים, כמו בצרפת. אבל יש שם בכלל 200 אלף יהודים , וגם שם
היהודים חפשיים ללהתארגן ולאכול איש את בשר רעהו בפומבי, וגם איש מיש-
ראל שמופיע שם יכול להיפגש עם הציבור, למסור להם את בשורת הארץ ולשבת
עם עסקנים. ונניח שאותו השליש היה מנצח, כרצון חברי מפלגות מסוימות בארץ
מה היה קורה אז? אז אותו המשטר של חנק, אותו המשטר של עקירה, של קריעת
אבר מן החי היה ניחת גם על יהדות צרפת , ויהדות צרפת היתה נקרעת מיהדות
העולם ונחסמת כל הדרך אליה וכל הדרך ממנה . אין כאן רק שאלה של ערכים
אנושיים יש כאן שאלה שלערכים יהודיים נוקבים, קובעי גורל, חותכי עתיד בין ק-
יום לאי קיום, בין חיים לחידלון. מתעוררות בעיות באמריקה גופא. עלינו לדעת היטב
הציבור הזה מאזרח באמריקה. ואת התפקידים החשובים ביותר שהוא ממלא בחיים
היהודיים הוא ממלא הודות להיותו מאזרח באמריקה. אילו זה היה ציבור שנשאר גר
אילו זה היה ציבור שלא היה תובע זכויותיו, אילו זה היה ציבור שרואה את עצמו זר
בארץ ההיא , הוא לא יכול היה בשום אופן למלא אותו תפקיד שהוא ממלא עכשיו
כשהוא אזרח גמור. מתעוררת שאלה של אזרחות . הוא גם אזרח אמריקה , הוא גם
חלק מהעם היהודי . איך הדברים האלה מתאחדים? שמא אינם מתאחדים ? ויש
קבוצות הגורסות שהדברים אינם מתאחדים . אבל עכשיו הדבר מובן ומתחילים
להבין אותו המוני יהודים באמריקה . אמריקה היא ארץ יחידה במינה היא לא

כאנגליה או כצרפת. ארץ כצרפת ארץ כאנגליה יש בה אחדות פנימית, זה עם אשר ישב
מקדמת דנא על אותה אדמה הוא פיתח תרבות הוא הקים מדינה עצמאית ושומר עליה.
באנגליה יש נניח שלושה או ארבעה עמים אשר התאחדו. אבל כל אחד מהם יושב על א-
דמתו והם מאוחדים באזרחות אחת משותפת, לא כן אמריקה, אמריקה זו ארץ שכולה
פרי הגירה. והאנשים באו לשם מכל קצות תבל, על כל פנים מכל קצות אירופה. וכל אחד
ואחד מהם הוא מבחינה מסוימת נושא של אזרחות כפולה. סתם אמריקאי זהו אמריקאי
שמוצאו מאנגליה, או אמריקאי שמוצאו מהולנד, או אמריקאי שמוצאו מהארצות הסקנד-
ינביות, או שמוצאו מפולין, או שמוצאו מיוון, או מטורקיה, או מאיזו ארץ ערבית. וכל אמ-
ריקאי כזה אינו רואה כל סיבה וטעם לשכוח את מוצאו הראשון. הוא גם לא רואה כל ט-
עם להתבייש במוצאו הראשון. שימו לב: זה קצת מעמיק את שרשיו בהיסטוריה, זה קצת
מחזק את מעמדו. אם הוא אמריקאי סתם, הרי הוא בן תמול שלשום. אבל אם הוא אמר-
יקאי ממוצא שבדי, יש לו ייחוס, היסטוריה הרבה יותר ממושכת ולא רק שאיננו נוטה ל-
טשטש את זה, אלא כל אחד במידה שהוא בעל הכרה, מחפש מה היה עברו בארץ ההיא.
ואתה רואה תופעות בארץ ההיא, אתה יוצא לרחוב ורואה פתאום תהלוכה צבעונית מאד,
רועשת מאד, דגלים ותלבושות מגוונות, ואתה שואל מה זה? ואומרים לך זה יומה של פולין
באמריקה. רובם הגדול של הצועדים בדרך הם ילידי אמריקה, ואולי בני ילידי אמריקה,
אבל הם ממוצא פולני. ויש יום בשנה שהם יוצאים ומפגינים תלבושות פולניות עממיות
ומנגינות עממיות ודגלים פולניים. כמובן אם בינתיים הסתבכו הדברים ופולין החליפה מ-
שטרים, יש יסודות אשר מנצלים את זה לצורך פוליטי. אבל זוהי מסורת מלפני כן. יש
יום אירי באמריקה. בניו יורק על כל פנים זה נקרא: "יומו של פטריק הקדוש" שהוא
קדושם של האירלנדים. וכל אחד יודע שתהלוכה ביום הזה אינה מורכבת במקרה מאנש-
ים שהם חסידים של פטריק הקדוש, אלא היא מורכבת מאירלנדים. והמשטרה כולה על
רגליה לשרת את ההפגנה הזו וזה אחד המאורעות המקובלים ביותר בניו יורק, כי

ה"אייריש-מן" הולכים . ושוב, תלבושות הסטוריות ודגילה במוצא הזה . באחת הפעמים שהייתי באמריקה מת מלכה של שבדיה, גוסטב, בשיבה טובה כמדומני בן 94, וערכו אזכרה למלך המנוח הזה. היה זה בזמן כנס העצרת, ואני כראש המשלחת הזמנתי והלכתי, הטכס נערך בקתדרל הגדול ביותר בניו יורק, והוא היה מלא מפה לפה עד מחנק . לא היו אלה נציגי האומות אשר מילאו את הבית הזה, אלה לא היו גם סתם אמריקאים שפתאום חשקה נפשם לשמוע איזה נאום . כולם עד אחד היו שבדים . איזה שבדים? אמריקאים שבדים בני דור ושנים, או שלושה או ארבעה דורות באמריקה. אבל בכל זאת מת מלך שבדיה וזה אומר להם משהו . הם בני הארץ ההיא, שהיא עצמאית, צריכים לחלוק כבוד לאותו מלך ישיש, בשם סבא של סבא צריך לחלוק לו כבוד. אני יושב בארוחת צהרים בעיר אקרון, שהיא המרכז העולמי של תעשיית הגומי, זה המרכז העולמי של המחקר לגבי גומי. בראש יושב ראש העיר ובינתיים בשעת הארוחה הוא מספר לי שזו לו הארוחה השניה באותו יום . לפני כן הזמן לארוחה של ההתאגדות הסלאבית באותה עיר. על כן הוא למד משהו על תולדות העם הזה, ובאותה ארוחה הוא סיפר להם ואמר להם "עליכם להיות גאים בעברכם". זהו משטרה של אותה ארץ. ועכשיו ניקח את הציבור היהודי. הציבור היהודי עד קום מדינת ישראל, היה מופלה לרעה לעומת כל היסודות האחרים באמריקה, אם לא נחשיב את הכושים. במה? בזה שאמנם יכלו יהודים לומר כי פעם היתה מלכות יהודה ומלכות ישראל, פעם. אינם יכולים לאמור מה שיכול לאמור כל פולני, כל אירלנדי, כל צרפתי, כל אנגלי, שיש אנגליה יש צרפת, יש יוון, יש דניה, יש סוריה, יש אלבניה, יש ארמניה הסובייטית, סובייטית אבל יש ארמניה . אז אני בתור ארמני באמריקה, אני אינני עוד בן בלי שם, יש לי ארץ. ארץ המוצא שלי היא ארץ מכובדת ככל הארצות, היא קיימת כיחידה עצמאית במשפחת העמים. לא רק יהודים, לא רק תהילה בעבר הרחוק, לא רק שתקומת מדינת ישראל, לפי עומק הכרתי, ואני יודע ששותפים להכרה זו רבים בין יהודי אמריקה, לא רק שמדינת ישראל לא הכניסה איזה סבך באזרחותם של יהודים אמריקאים, אלא היא התקינה אותה היא השלימה אותה, היא העלתה את היהודים לדרגה של שוויון עם יסודות אחרים באותה ארץ.

יטבה שאלה אחרת, ישנה שאלה של יחסים בין

ישראל וארצות הברית, ואם זה עלול לסבך, ברור, אנוחנו מאד מעוניינים
בירידות עם מטעלת ארצות-הברית, היינו מעוניינים בזה גם אלמלא היו
שם ומסג סיליון יהודים, אין זה אומר שאנו בכל מסכימים עם ארצות-
הברית, יש לפעמים שאנו בחלקים, אבל ברור כלל קו ראשי, אז על כל
פניו את הקוים הראשיים הסנתיים את סדיניות החוץ של מדינת ישראל.
זו ירידות, חמירה לירידות עם מטעלת ארצות-הברית - גם אלמלא היתה
ההיסטוריה מתפתחת כפי שהתפתחה, גם אז היתה אמריקה ארץ שפטרב טאטון
לנו יחסים ירידותיים ותקינים אתה, על אחת כמה וכמה עם יש שם חסג
סיליון יהודים, מאד לעצמנו מה יהיה גורל אחריותנו לבני יהודי אמריקה
לו האמריים הראשיים של "על הסטור", הכותרות של "על-הסטור" וכל החנוך
שאנשי "על הסטור" נותנים לצבור שלהם, אילו זה היה הקו הסנתי של
יהודי ארצות הברית; כי אז היתה נפער תהום טראכית לא בין מדינת ישראל
ובין ארצות הברית; תהום זו אולי אינה טראכית; חסורא מאד, אבל היתה
נפער תהום טראכית בין מדינת ישראל ובין יהודי ארצות-הברית, כל מי
סנסה להכחין אנוכא יותר מדי סרטיקת לכת בין עזרת יהודי ארצות-הברית
ובין עזרת מטעלת ארצות-הברית, וכריו סקר, לא תתכן כלל עזרת יהודי
ארצות-הברית לישראל כשהיא סטוכסכת בצורה זו. זה גורס את סעטרם
כאנרטי אמריקה, ותוכר עלול להרוס את סעטרם כרכתם היסמים, אני
לא מדבר על כך שהכנה זו היא אכסורדית לאור המציאות, גם אם, בנתי,
אנוחנו אופסיים כסטים בצבור שני, בסלוות - ובאן לא חל וותור על
ססים, אם הסלוות בסך שנה אחת גייס כבר יותר מ-80 סיליון במזומן
למדינת ישראל - זהו כסף בקי של יהודים, כסף סרטי שלהם, אין בזה
אף פרוטה של המטעלה, אם אתם שומעים סמישהו אתם על 900 אלף דולר
לסלוות - אלה הם 900 אלף דולר מחשכונו בבנק, אבל את הסלוות בודאי
צאי-אסטר לקיים באמריקה בלי רסיון ספורש של הסלטון, לא כל מי שיכונן
לאמריקה יוכל לעשות שם סלוות צבורי ולהסיץ אגרות חוב, מטעלת
אמריקה רואה את עצמה חייבת להגן על האינטרסים של אזרחיה, שלא
ייפלו קרבן בירי כל סיני נוכלים וכראים, ואז, למדינת ירירותים

יתנו רשיון ולמדינה בלתי ידידותית לא יתנו רשיון. ואז

אינך יכול לאמור לעם בדברי ספלות ורמאות: עזרת יהודי ארצות-

הברית - כן; עזרת ממשלת ארצות-הברית - לא. אין לדברים אלה כל שחר.

לאיזה מסקנות הדבר מביא, אין ספק שיש לנו ענין

וב, חיוני, מכריע, בידידות ממשלת ארצות-הברית. אנחנו סבורים כי

יש ענין מסויים ומובהק למדי לממשלת-ארצות הברית לזכות בידידותה של

ישראל. כשישראל מדינה, כשישראל מדינה בנקודה חיונית למדי של שטח

חיוני למדי של המזרח התיכון. אין זה ענין של מה-בכך לממשלת ארצות-

הברית איזה דרך תבור לה המדינה הזו בזירה הבינלאומית. היא מעוניינת

בידידותה. אני רוצה לומר כי הזיקה ההדדית שישנה בין מדינת ישראל

ובין יהודי אמריקה היא ערובה לשתי הידידות האלה; היא המבטיחה

את שני הנכסים האלה, באשר אין ארץ אחרת במזרח התיכון שיכולים להיות

לה קשרים כה אינטנסיבים לארצות הברית כמו שיש לנו, על-ידי הימצאותם

באמריקה של חמשה מיליון יהודים; ואין אמריקה יכולה להגיע לעמדה

כזו בשום ארץ במזרח התיכון כמו שהיא יכולה להגיע אצלנו; עמדה

של זיקה והדדיות על-ידי הקשר החי.

יותר מאשר יש כאן טבח יש כאן יסודות למונופוליה

והתחרות. וזה לא מוכרח להיות מונופול של אמריקה. אם יש דבר

כזה של חופש הקשר בין מדינת ישראל ובין כל מדינה, שזה נכס יקר

לאותה מדינה - זה פתוח לכל ארץ אחרת בעולם. מתן גם ארץ אחרת ליחודיות

לגלות את זיקתם למדינת ישראל, היא תזכה לאותה התחשבות. היא גם

עכשיו זוכה להתחשבות, בלי הדבר הזה. על אחת כמה וכמה אם הדבר

הזה יקום; אם יהודי ברית-המועצות יהיו חפשים לבוא לבקר בארץ.

שאפשר יהיה לבוא לברית-המועצות ולדבר בטני צבוי יהודי; שאפשר

יהיה לבוא לברית-המועצות ולשאול איזה מוסחה יהודי לעצמו, להביא

אותו הגה כמוסחה, אותה ההתחשבות תהיה, אם ישנו משהו שטובע את

הדבר הזה - האם אנחנו אשמים בדבר? אם ישנה ארץ שמוציאה את עצמה

בכח משטרה מן ההתחרות הזאת - אנחנו חייבים על כך? אנחנו מתחילים

2.8.1952

DOC00880p

לעולם. אנחנו שואגים לקשר עם יהודי כל העולם. גם בלי שיהיה לנו קשר אנחנו חושבים את עצמנו לאחראים, ואנחנו מאד חרדים ומאוד דואגים, אבל אנחנו תובעים בכל מה את מלוא חומש הזיקה ההדדית בין מדינת ישראל וכל יהדות ארצית. וכמובן, כשקיימת הזיקה מיד מטביע הדבר את חותמו. את כזה הוא המצב, שרק על-ידי שינוי משטר והשלטה של דימוקרטיה אמיתית אפשרית הזיקה הזו - מזה אחרים צריכים להטיק את המסקנות.

זהו הרקע של היחסים. ברור שעל פני הרקע

הזה יכולות לחול כל מיני תמורות; תמורות שאינן נובעות כלל ממשטר זה או אחר ומדיניות זו או אחרת, תמורות המתחוללות על רקע החיים היהודיים בהווה עצמה. ייתכן שבשעת סכנה גדולה או ברגע של זווה רב - כמו שהיה מיד עם הקמת המדינה, וכימי מלחמת השחרור, או כשהעליה היתה בשיאה, קבוצה הגלויות התנהל במלוא מוקפה - אז היתה יותר ערות ויותר עזרה, ואחר-כך זה יכול לרדת. אבל הענין הוא הרבה יותר עמוק והרבה יותר יסודי, והערות איננה יורדת. שכן ענו ביהודי ארצות-הברית, כמו גם ביהודי אנגליה, אלה אשר באים ומספרים כי שם גברה האדישות ושם השתלט מחדש יום-קטנות, חיי חולין והציבוריות היהודית חזרה לסדר יומה. כשהייתי בארצות הברית, בהרבה מקרים הייתי במקל ברוסס כוזב בהחלט על חיי הארץ, רוסס כוזב שהוא פרי ויבת הארץ שהוציאו אנשי הארץ. כאילו הדבר העקרי המאפיין את חיינו בארץ, אלו הן המדינות והתלוצות הכלתי מוסקות והבקורות והציניזם ואני הייתי אומר להם: ירידים יקרים, הריסון וההתאוננות זהו מקצוע יהודי מקדמ דנא. אם בני ישראל ירדו לחייו של בן ישראל הגדול ביותר אשר פעם דרך על במותי ההיסטוריה - משה רבנו - ברגע הנהדר ביותר של ההיסטוריה היהודית; בשעת הנבחרון היותר עצום שלו, שהוא הוציא יחידי עם שלם מעבדות לחרות, בקע לפנייהם את הים והוכיל אותם בדרך לארץ, לבאולה. אז, באותה שעה הם ירדו לחייו וקצרו את ימיו, מה אנו בסך

ודם פשוטים כי נתלונן. לו היו אפשרויות אחרות לטפל בזה, הוא הוביל אותם במשך- 40 שנה. אנחנו איננו יכולים לעשות זאת. את יהודי תימן הבאנו כל אחד ואחד מהם תוך לילה אחד, ואותו הדבר לגבי יהודי בבל. אז מה הפלא שלא היתה להם שהות להוציא את הריטון שנצטבר בלבם והם מוציאים אותו כאן בארץ. זהו הדבר הקובע את מעמד הענין? או שהקובע את מעמד הענין היא העובדה שחוסלה גולת בבל, שחוסלה גולת תימן, שרבות אלה הם פה ושפה מתנהל מפעל בנין והתחדשות, מעשה בראשית אשר כמותו לא ראתה ההיסטוריה האנושית. ברור, כשיש נחשול יש קצף, קצף רב. אבל מה העובדה המכריעה הנחשול הגדול או הקצף שעל גביו? ייתכן להרים נחשול כזה בלי קצף? כשם שהזמתי שם את הדיבה על הארץ, כך אני רואה חובה מאושרת לעצמי להזים את הדיבה כאן. הערות, הלהט לבשורה, המסירות, ההזדהות הנפשית הגדולה אשר ראיתי בקרב המוני יהודים מכל השכבות, הדיבור הזה המתמלט מאליו "המדינה שלנו" שמו לאל ולאפס את הסיפורים הקלוקלים האלה על ירידה ועל אדישות. יש כלי עצום - יהדות אמריקה. מסגרת רחבה מאד. ישנן שאלות גורל. איזה תוכן תתמלא המסגרת הזו? איזה שימוש יהיה בכלי הזה? ישנה בעיית ההיקף. אמרתי רבבות, אבל יש מאות אלפים. חברים, קשה לתפוס את הדבר הזה. אתה נוסע על פני יבשת אדירה, מעיר לעיר וממדינה למדינה. קהילות לאלפים על פני הארצות, ובכל מקום יהודים, יהודים, יהודים, המוני יהודים. זהו העם היהודי. ברור שלא כולו מוקף, לא כולו אחוז באש. ברור שישנם שטחים בהם ישנה התרופפות המתח וישנם שטחים שבהם לא היתה מעולם עליית המתח, וישנה שאלה איך להקיף יותר ויותר, איך להפעיל יותר ויותר, ישנה שאלה איזה תוכן לתת לחיים האלה.

2.8.1952

DOC00880r

בשאלת העליה אם סבלנותכם תעמוד לכם עוד אדבר קצת לפני שאגמור, אבל גם אם תהיה עליה

מאמריקה הן ברור כי בתקופה שאפשר לראות מראש, ואנחנו במדיניות איננו עוסקים בחזון,

שזה לאחרית הימים. במדיניות אנחנו יכולים לדון רק על 20-30 השנים הבאות. על תקופה

שאפשר לראות מראש. ברור כי תוך התקופה הזאת יישארו מיליונים יהודים באמריקה

וברור כי הענין החיוני שלנו, לא רק כישראלים אלא כבני העם היהודי שאיננו רוצים

כי העם היהודי ישקע ויתבולל ויעלם מעל פני האדמה אלא יהיה באשר הוא, בשבילנו

קיימת לא רק שאלה של קשר ביננו. מהו איפוא, תוכן חייסא של היהדות הזאת?

לא נוכל להיות אידישים לשאלה הזאת, והראגה הזאת צריכה להיעשות לאחרת

אם נתן את דעתנו על העובדה כי שם מתחולל עכשיו חילוף מסמרות.

חילוף מסמרות לא של קבוצת טנהיינים זו היורדת וקבוצת סנהיינים אחרת

שבאה, אלא חילוף מסמרות בהסקף גדול: חילוף של דור, דור הולך ודור

בא. בראשית שנות ה-80 זרמה הגירה לאמריקה בעיקר ממרכזי הביבוס של

חייסא יהודיים באירופה, והיהודים האלה הביאו את חייסאם היהודיים אתם.

ללא כל חקר, ללא כל חיטוט, ללא כל מעטק של מחשבה. זו היתה המחשבה

שלחם, והם הקימו בת-כנסת, והם הקימו חברות צדקה וכל מיני צורות

של חייסא יהודיים; והם לא התבוללו ברובם הגדול, וחייסא הרעות והידידות

והנשואין - כל זה התנהל במסגרת החברה היהודית, והיה הדבר טובן מאליו

ולא היה זקוק לשום טיפוח. כאלה היו החייסא. ושטת האישיש התקיימה ושמרה

ושמרה על חייסא יהודיים כשיטור, כקונסרב. היא היתה קיימת ולא היתה

צורך בהטפה ובמלחמה אידיאולוגית בעד אידיש או נגד אידיש. אידיש היתה

קיימת לא בכח שום מאטץ או ארגון, כי-אם אידיש היתה קיימת בתוך הוויה

יהודית. המוני יהודים דברו אידיש איש אל רעהו.

2.8.1952

DOC00880s

כל זה הולך ומשתנה משנה לשנה ומיום ליום. הרקע אחר לגמרי. הדורות ההם הלכו או הולכים. הדור המרכזי כיום, הדור הנושא על שכמו את האחריות היהודית הדור המקיים את המגבית ואת המלווה, הדור שמוציא מקרבו את טובי הרבנים, המדריכים הרוחניים של היהדות, את שכבות העסקנים של התנועה הציונית, גם של תנועות אחרות, במידה שישנן, הדור הזה כבר ברובו הגדול איננו דור מהגרים. הוא ברובו הגדול יליד אמריקה או חניך אמריקה, אבל הוא נולד או התחנך באמריקה, על ברכי הורים שבשבילם היהדות היתה חזות הכל, שקודם כל היו יהודים, ותו לא. והוא עוד אוצר בקרבו את נשמת דור אבותיו, הוא ירש את המורשת הזו וזה עדיין בדמו. אין בכוחו אין בכוחו להוריש את הדבר באותה מידה של חיות לדור אשר מתחנך על ברכיו הוא, כמו שהיה הדבר בידי אבותיו. הוא בהרבה משקף את המאור שהיה, רק איזה מאור שהיה והוא רק משקף. שיקוף משיקוף, זהו כבר דבר חיוור מאד. והשאלה החמורה של המשך קיומו של העם היהודי היא, אם יקום באמריקה מפעל גדול, רחב היקף וכביר תנופה של חינוך הדור. של הנחלת ערכים יהודיים לדור החדש. וכשם שזו דאגת יהודי אמריקה, זוהי דאגתנו, אם אנחנו איננו רוצים להישאר בעולם מדינה קטנה, בודדת, אלא מדינה נשענת על המוני יהודים מעבר לים, מדינה ניזונה מהם ומזינה אותם. וכדי להזין אותם צריך להכשיר אותם. והענין הזה שסתם כך

הדבר הזה איננו סובסטה, כי הוא סחסיב סאמץ כביר ותכנון ושיקול דעת משותף. התעוררות רבה של חוש האחריות - גם שם וגם פה אני לא אעייף ולא אלאה לא שם ולא פה. לחזור ולהדגיש ולהיתדפק על ליבותיהם של אנשים ולומר את הדבר הזה. אני רוצה להביא דוגמה מעולם הטבע. חיה זנון. בעצם מדורס דורות. שהסין האנושי היה בטוח בקיומו. על כל פנים מבחינה אחת: שהוא יכול להוציא לחם מן הארץ. האדמה בתוצה, היא חלק מן ההווה, זוהי מנחת אלוה. לזה אין לדאוג. השאלה: מי ישלום באדמה. אבל האדמה יטובה, היא קיימת. אינני יודע אם אתם יודעים כי הבסחון הוא הולך וחולף. בהרבה ארצות הוא כבר חלף. התברר כי כשם שאדם יכול

להוציא ברכה מאדמתו, הוא גם יכול להפוך אותה לקללה, אם איננו יודע כיצד לטפל בה. זה התברר לגבי ארצות שלמות. באמריקה יש שטחים שלמים שהלכו לאיבוד על ידי משק פרוע, על ידי משק של טרף. ויש ספרות בעולם, מי שקורא אותה דן את עצמו לנדודי שינה, מאבד את בטחונו לגמרי. חזות שחורה כזו חוזים גדולי מדע, והם אינם חדלים לעורר את ההמונים להציל את האדמה. וכבר עכשיו בארץ כמו אמריקה ובארצות אחרות, מקציבים מאות מיליונים וביליונים של דולרים למטרה הזו. למאמץ מתוכנן ומחושב לקיים קודם כל את האוצרות הקיימים, למען לא ילכו לאיבוד על ידי עיבוד גרוע, ועד כמה שאפשר להחזיר למוטב כל מה שהלך לאיבוד. וכל הצורה החדשה של סחף הופכת נושא של פעולה ממלכתית, מנהלית וכספית בהיקף גדל והולך. המין האנושי, מתוך פיגור והחמצת הזדמנויות מתעורר לדאוג לקיומו הגשמי בדאגה לאדמתו. הוא הדבר בחיים היהודיים. היה זמן שהדת שמרה והדת התקיימה מאליה, בית הכנסת היה קיים מאליו, היתה הוויה סטטית שנמשכה דורות, והיא נטעה ביטחון שוא בלב אנשים שכשם שהתקיימה כך היא תתקיים. כמו שדורות על דורות חשבו שקרקע לעולם עומדת, ונתברר שהיא לא לעולם עומדת. כך גם פה, ואנחנו הגענו לתקופה שעלינו להבין כי אם לא יהיה תכנון מחושב וטיפול של ערכים, הם לא יתקיימו, כשאתה מביע מחשבה כזו באסיפה יהודית באמריקה, ואתה מביע את הדברים באנגלית, כי הם מבינים רק שפה זו, האידיש כגורם תרבותי טוב או רע, עובדה היא שהיא יורדת מהבמה. הרוב העצום של יהודי אמריקה חיים את חייהם היהודיים לא באידיש כי אם באנגלית. וכשאתה אומר דבר כזה, קמה צעקת ישראלים עליך, אידיש יקרה שלנו. וחוגים קמים למחות כאילו פה השמצת את האידיש אשר תקופה מסוימת פתרה את בעיית חייהם והיא חדלה לפתור אותה. כשההוויה שהייתה הולכת ומתפוררת מוכרחים להתחיל לבנות אותה מחדש. כל זאת לא יתכן מבלי שהשראה הישראלית תמלא פה תפקיד מרכזי. ולכך ישנם כלים. רבים מאיתנו נוטים לפגוש בחיוך של זלזול וביטול כשמזכירים בתי כנסת - סינגוגס, כשמזכירים רביי.

אם אני מדבר על אידיש כמו שדברתי, אני סבור שדברתי ללא כל זלזול וביטול אף על פי שאני עצמי אינני חניף של תרבות אידיש. אם אני נכנס לסעודת ה"פארנערט" ויורד למרתף אשר בו עובדים הלינוטיפים ורואה כל הסדרים עד אחד אנשי שיבה, מה זה אומר לי? זה אומר שאי אפשר להשיג איש צעיר שיסדר אידיש מבלי שיעשה שבע שגיאות ב"נח" אחד, כשאני עובר בבתיים ורואה באיזה בית קוראים עיתון באידיש, ואם בכלל ישנו פי שקורא אותו - סבא קורא וסבתא קוראת, וכשאני שואל איך מחזיק מעמד עתון כמו "פארנערט", מתברר שראשית כל על-ידי זה שהוא הוסיף תוספת אנגלית וכחוצצה סכך שבכל זאת הייתה הנירה אחרי השומע של דוברי אידיש. אין לי זלזול בו, יש לי צער וראבון לב, כך אני מסייע לחברים מה לא להתייחס בזלזול וביטול למושגים האלה של בית-כנסת ורכיש. אם יהודי בארצות-הברית רוצה להיות יהודי, מיד מתעורר הרצון להיות יהודי, לא כבוד אלא כחלק מכלל. וחשוב הרצון הזה להיות חלק מכלל, וחשובה החתירה להידבק לאיזה שורה. אם אינך מכניס את עצמך לתוך איזו שורה, הנכס שאתה רואב לו שאבד, שנדה זה דבר חשוב מאד. אז הוא מרגיש רצון לא ספני שדוקא הוא איש דתי - אם כי גם בזה אין לזלזל, שיש תופעות של התעוררות דתית, אבל לא רק זה: רצון להשתייך לכלל. הוא אוטר לעצמו: האם אני יהודי רק בזה שסלו אותי אם אני גבר, וסיקברו אותי בבית-קברות יהודי כשאני אמות? אני רוצה להיות שייך היום, מחר. הצער הראשון הוא להידרס כחבר בבית-כנסת. הוא לא סוכר לבקר שם בכל יום - גם לא בכל שבוע, אבל הוא שייך. וכשהוא בא הוא טוען את עצמו כחבר יהודי, הוא שומע איזו הרצאה על נושא כלשהו, הוא יכול לקחת את בנו אתו ולבטוח לתת לו איזה טון דרמטי יהודי במסגרת הזאת. איש לא דבר אחר הוא יתן לו במקום זה? ואין בשום אופן לזלזל ברכיש, אפשר לזלזל ברכיש זה או אחר אם אינו מסלע את תפקידו, אבל כל הכבוד לסוטר הזה, כל הכבוד לתפקיד הזה. זהו תפקיד של הוראת תרבותית. אנה היינו באים אלסלא קסה שכבה של רביס'ס ציוניס'ס אבל אלסלא הייתה קסה שכבה של רביי'ס כלל, לא הייתה קסה שכבה של רביס'ס ציוניס'ס, וכשהיא ישנה

2.8.1952

DOC00880v

אפשר להיאבק בתוכה על הגמוניה רוחנית של ציונות ולהנחיל לה ערכים

ונכסיהם. אבל קודם כל היא צריכה להיות קיימת. ויש איגודי רבנים חשובים

מאד ויש איגודים תרבותיים אחרים. ישנם כלים אחרים. השאלה, איזה

תוכן הדבר הזה יתמלא. כשאני רואה למשל קהילה שאולי תרומתה למגבית

ומאוחדת לא עלתה כפי שיכלה לעלות, או אולי גם ירדה. ואומרים לי שזה

כך מפני שבאותה הקהילה באותו זמן הולך ונבנה בית כנסת מפואר

וזה מאותם המקומות - לכאורה צריך לרגוש על כך, כי מה זה יהודים

בונים בית כנסת מפואר? אבל יש גם בחינה אחרת, אתה מתחיל לחקור

פרוע סניין באה התעוררות הזו לבנות בית כנסת חדש ומפואר ולהוציא

עליו טיליונים, ומתברר כי כתוצאה מהשואה וכתוצאה מהקמת מדינת ישראל

באה התעוררות של הכרה יהודית ומפני שהיהודים רוצים לחזור להכרתם

זו, הם רוצים להירשם בבית-כנסת. אבל יהודים אלה יש להם מושגים אחרים.

והם רוצים לקבל השראה גם מעצם הבניין ומתמקום, והם רוצים שהשעה שהם

באים לבית-הכנסת תהיה שעה של התעלות נפש - אז זה איננו כל כך פשוט

אז אתה אומר: הכל תלוי באיזו אוירה תמלא את בית-הכנסת הזה. אם זה

תהיה עבודה תרבותית ואנטי-לשמה, אם יונחלו שם ערכים חשובים - אפילו

בחשבון של כסף נרויח ברבות הזמן. ואחרת הדבר הזה עלול להצטמצם. אז

יש להשקיע בדבר כמו שכל אחד מאתנו גורע מפיתו כדי שיהיו אמצעים

לפיתוח - כך גם פה צריך להשקיע בחיים היהודיים כדי שישאו פרי לעתיד.

תשאלו אותם: איפה כאן התנועה הציונית?

בזמני שהתנועה הציונית יכולה לעשות כאן הרבה. השעה מאז לא מוקדמת פה

ואני רוצה רק לציין בקצרה כי הציונית האמריקאית המאורגנת, לפי דעתי,

עומדת על מרשת דרכים ואתה עומדים על מרשת דרכים יחסינים אנו, של מדינת

ישראל, עם יהדות אמריקה. או שהתנועה הציונית באמריקה, לכל עבריה

ועל חל על הציונים הכלליים ועל התנועה שלנו ועל המזרחי ועל כולם -

הצליחו להעמיד את עצמם בראש הפעולה וזאת הם יוכלו לעשות רק אם הפעולה

תעמיד בראש מעייניהם; אין פירוש לפנייהם שיהיה רחב. נניח מובנות, המון

ציונים משתתפים במובנות. אתה רואה לפניך תופעה מופלאה של אנשים לא

שכירים אלא בעלי עסקים ומסחר, זונחים את עסקיהם, זונחים את משפחותיהם,

נודדים שבועות שלמים מעיר לעיר, כמוני, או נניח אתי יחד או עם גולדה,

או עם איזה שלום אחר כדי לעורר אנשים להתנדבות - אנשים המקדישים

לכך את כל ערביהם הפנויים (שם זו בכלל ארץ שעובדים בה קשה. יום העבודה

הוא ללא סנוחה כמעט. רוב האנשים שאני מכיר אינם שותפים תה בשעת העבודה,

לא במשרדי הממשלה ולא במשרדים פרטיים. ועל פי רוב אוכלים על שולחן העבודה צהריים

וממשיכים לעבוד, תוך העבודה ישנו מתח בלתי פוסק אנשים כאלה בערבים האלה רותמים את

מכוניותיהם ונוסעים על פני עיירות בסביבה. אותו יהודי שמע שבאיזו עיירה ישנו יהודי בעל יכולת

שהוא מתנכר, הוא נאבק עימו ערב שלם עד שהוא מצליח לשכנע אותו. כל הפעולה הזאת מתנהלת

לא על רקע הארגונים הציוניים, ביחס למגבית. אין זאת אומרת שבתוכם אין ציונים. הם בלבם

ציונים, אבל הארגון איננו מעמיד את בעיית גיוס האמצעים לבנין מדינת ישראל בראש סדר יומו.

כל זמן שהוא לא יעמיד את זה בראש סדר יומו, הוא לא יעמוד בראש הפעולה, וזה תלוי רק בו.

שנית ישנו תפקיד כביר של הסברת ענייני מדינת ישראל הן כלפי פנים והן כלפי חוץ. הסברה אין

פירושו לאמור, זה צודק וזה איננו צודק, ולתמוך בצד זה או אחר בין הצדדים הנצים בארץ. הסברה

פירושו להבין מה מתחולל ולהסביר אותו. שלישית חינוך עברי. אין גבול ואין שיעור לאפשרויות

של חינוך עברי באמריקה. לאפשרויות לימוד השפה. אתה נתקל כמעט בכל עיר ועיר במקרים

אמנם בודדים אבל אף על פי כן הם פרטים המלמדים על הכלל. אתה נתקל במקרים, משפחות

אמריקאיות ששפת הבית היא עברית. אני אומר שיבולים בודדות, אבל אתה נתקל בזה בכל

פינה ופינה. אם יכולה משפחה אחת לעשות זאת, המון משפחות יכול לעשות זאת

אמה לא תהפוך כמובן את שטח כל הצבור הזה מאנגלית לעברית, אבל אמה יכול להגדיל עד אין ספור מספר האנשים האלה הדוברים עברית, וזה בשום מקרה שאני מכיר, לא על חשבון התרבות האנגלית. כל האנשים האלה הם אינטליגנטים באנגלית לעילא ולעילא; אנשים משכילים, ולא על חשבון זה ועלינו לתת על הבעיה הזאת. אנחנו חושבים שניצור פה דבר גדול, ואנחנו הולכים פה בגדולות במובן כלכלי, במובן תרבותי וחברתי, ויש כבר עכשיו שירה עברית שאפשר להתפאר בה. למי אנחנו נבחיל כל זאת לאותם מעט המיליונים שיהיו פה, או לכל אותם המיליונים שיהיו בעולם? אנחנו נהפוך לארץ דו-לשונית - עברית-אנגלית - כדי שנוכל לדבר עם כל אמריקה, או שהיהודים באמריקה יחזרו ללשון העברית כלשון התרבות שלהם. יש כאן רקע לפעולה; יש הרבה צמאון לכך, יש הרבה כחות שאפשר לגייס אותם בעברית עם המדינה. יש כאן אחריות כבירה על המדינה ועל ההסתדרות הציונית, אם היא תעמיד את זה בראש פעולתה או לא.

ואחרון אחרון, עליה. אני רוצה באמת מתוך

בקשת מליחה ומחילה וכפרה מכם, להחזיק אתכם עוד דקות מספר ולהעמיד באופן חותך וקצר את הבעיה, לבעיית העליה של יהודי אמריקה לארץ אפשר

לגשת משני קצוות. אפשר לבטא מהקצה שלנו - של צורך המדינה, ואפשר

לבטא מהקצה ההוא. אשר לצורך שלנו: אנחנו כיום בארץ 1.400.000

יהודים. גביה שאנחנו מיליון וחצי. אנחנו איננו יודעים לאיזה מימדים

אנחנו יכולים להגיע כאן. לנו ברור שאנחנו יכולים לפתוח להכפיל את

המספר בתוך השנה הקרובה, ובכך אנחנו מוכרחים לגדול. אנחנו יכולים

לגדול כי אנחנו עומדים רק בראשית התנופה ההתיישבותית הגדולה. מפעלים

ההשקעה שלנו עומדים בתחילתם ולעת עתה אופק המים מתרחב, במידה שאנחנו

מנצלים מקורות שידועים לנו כבר, תמיד מתגלים מקורות חדשים, עוד לא

הגענו להפקת התהליך של גידול מקורות מים חדשים, בתעשייה אנחנו רק

בשתיים האחרונות נבחנו לחולל מהפכה טכנולוגית, מטני שכל מה שהיה

עד לקיזור - קרייזר ועד למפעלי הצמיגים ועד למפעלי "כור" הגדולים

ותעשיית צבורות, ועד לבית-החרושת לנעליים בירושלים, ועד להרחבת

"נשר". ועד להקמת "שמשון", כל זה היו רק התחלות קטנות מבחינת ההיקף והתנופה המשקית. והשלב החדש הזה בתעשייה נמצא רק בראשיתו. אין לי צורך לומר שאנחנו נמצאים רק בתחילת הדרך בשטח זה אנחנו את המלאכה הגדולה הזאת, האפשרית, לא נעשה באותו כח אדם שישנו מבחינה כמותית. אחד הדברים הגדולים שחלו בארץ בקיץ האחרון, זה הקציר בנגב. זה דבר מרנין. אני מכיר את באר שבע לפחות 40 שנה, ואני נסעתי פעמים אין ספורות במרחבים האלה. המראה היה תמיד מדכא בשממה שלו. וכל פעם שהערבים היו זורעים, היו מאבדים יותר קרקע, ומיליונים של טונות של קרקע פורה מהנגב מונחים על קרקע הים התיכון. אבל יש עוד שטחים רחבים ששם יש קרקע ואפשר לשמור ולשמר אותה. אתה רואה לפניך פתאום מרחב אין קץ של שבילים ע-בותות, ובתוך זה צי של קומביינים אשר נתקבלו כולם כמובן כ"תנאי שעבוד אמריק-אי", אבל בינתיים כולם קוצרים בהם וזה מראה מרהיב. והקרקע נשארת מוגנת כי אין תולשים את השרשים, וזה צעד ראשון לקראת שימור הקרקע. וזו המהפכה הג-דולה אשר נתחוללה בחיי הנגב, שלא תלשו את השרשים כי אם נשאר השלף בקרקע אבל זה מעורר חרדה עצומה. כי זה רק מעיד שהמרחב ריק. היה צריך להביא בני מ-שקים מכל קצות הארץ כדי לעבד את האדמה הזאת. האם זה הפיתרון לבעיה, או הפיתרון הוא רשת צפופה של מאות אלפי אנשים היושבים בנגב. אבל זה לא יתכן בלי השקאה ובלי השקעה, ובלי אוצר גדול של כ"א. ישנה שאלה של תוספת רבתי של כ"א, לניצול האפשרויות הקיימות. אנחנו פה מול אויבים. פנינו לשלום אך עלינו להיות מוכנים לכל פורענות. איך נהיה מוכנים לכל פורענות? האם מטרתנו למ-לחמה? מטרתנו עוד מהדורה של "גוילי אש"? אנחנו גאים על "גוילי אש" ונהיה מוכ-נים להוסיף גוילי אש חדשים. אין זו מטרה, אין זו שאיפה של עם. מטרתנו להיות כח חזק. שלא יעיזו להתגרות בנו. וחזקים פירושו משק מפותח, פירושו צבא חזק, פירושו

2.8.1952

DOC00880 z

גם כ"א רב אשר ישא על גבו את המשק ואת הכח המזוין. ובכלל, אנחנו מדינה, חטיבה ממלכתית
אנושית אשר רוצה לפתח בקרבה כח תנופה רב ליצירת תרבות כדי לתפוס מקום מכובד. ישנו בכל
זאת מינימום ידוע שמוכרחים להגיע אליו כדי להרגיש שאנחנו נושאים את עצמנו ושנאנחנו כח
יציאה, לא נוכל להישאר מדינה של מיליון וחצי ולהיות מדינה חזקה. אין פה גבולות, השכנים שלנו
הערביים יש להם מושגים פרימיטיביים מאד, הם רואים את הגידול רק בדרך של גידול בשטח.
הם חושבים ופועלים רק במושגים אכסטנסיביים. כשהם רואים עליה ובנין משק, הם תיכף רואים
ים כאילו אנחנו יוצאים למלחמה תוקפנית נגדם. ואינם מבינים איזה אפשרויות כבירות ישנן
בשטח שלנו כמו שהוא, ועד כמה אנחנו יכולים להתפתח בלי לחרוג ממסגרתו. השאלה היא מה הם
מקורות הגידול. העם היהודי מונה 11 וחצי מיליון נפש. מ-11 וחצי מיליון אלה קרוב ל-1 וחצי מיליון
בארץ. נשאר עם יהודי בתפוצותיו בן 10 מיליון. מ-10 מיליון אלה כ-2 ורבע מיליון הם מעבר לסמ-
בטיון. אז אנחנו, יש לנו כל מיני חתירות (לא במחתרת) כל מיני מאמצים ושאיפות לגשר ע"פ הסמב-
טיון. היתה תקופה שעלו יהודים מפולין, מרומניה, ומהונגריה. ואנחנו מקווים שאולי תתחדש העליה
משם. אבל אנחנו יודעים כי לעת עתה ענין העליה מברית המועצות הוא חמור לאין שיעור בקושי
שלו. האמנם נוכל להשליך את יהבנו על היהדות הזאת ונוכל לסמוך עלזה שזה יתקיים? אם לא
נביא לעת עתה בחשבון את-2 ורבע מיליון היהודים האלה, נשארנו עם 7 ושלושת רבעי מיליון
יהודים, המתחלקים באופן פשוט: קרוב ל-6 ורבע מיליון בחצי כדה"א המערבי 700 אלף בארצות
המזרח והאיסלם, מיליון במערב אירופה, ובארצות אחרות שמעבר לים דרום אפריקה, אוסטרליה,
ניו זילנד הודו וכו'. זאת אומרת שגם אם לקחת את כל העם היהודי, בלי תושבי מדינת ישראל, כל
התפוצה רובה המכריע, כשני שלישים הם בחצי כדור הארץ המערבי. זוהי התמורה שחלה בהס-
טוריה של העם היהודי. אבל אם ניקח את יהודי הארצות החפשיים לעלות היום, מפני ששם יש
משטר אשר מתיר חופש תנועה לכל אדם, יותר משלושה רבעים של היהדות הזו, או קרוב לכך
הם במחצית כדור הארץ המערבי. אנחנו לא נוכל בשום אופן להניח כי כל 700 אלף היהודים של

2.8.1952

DOC00880z1

ארצות המזרח והאיסלם, וכל המיליון של מערב אירופה כולם יעלו לישראל. צריך לחשוב על אחוז ידוע, ברור כי המקור הזה איננו מספיק ולו גם מבחינה מספרית כרגע, אנחנו מגיעים למצב שאנחנו מוכרחים לומר לא ייתכן כי לא תהיה עליה מחצי הכדור המערבי. ולכן בעיית העליה מחצי כדור הארץ המערבי ובזה בראש וראשונה בעיית העליה מארצות הברית היא בעייה בוערת של סדר היום הציוני והישראלי. זה מבקצה שלנו. אבל יש קצת שלהם. האם זה רק צורך שלנו או זה צורך עצמם? האם התעוררות ההכרה היהודית ופיתוח ההכרה איננו מבטא כבר כיום יותר ויותר אנשים לידי רצון לחיות חיים יהודיים יותר מלאים, שלמים, ללא כל פגיסה? אני ציינת אפסרויות של הרמוניה אבל יש כאן בעייה של התאמה של יסודות, ענינים, הלכסי-בפש. ואינני רוצה להרחיב את הדיבור על כך, עד כמה יהודי יכול להיות מאושר לגמרי אפילו כשהוא טובע ברוחה ונתנה מהשוויון והחופש, בשישבה אפשרות של חיים יהודיים יותר מלאים ויותר תקינים. השאלה העומדת: האסנם לא יקומו בקרב היהדות הזו בארצות הברית המוני אנשים אשר ירצו להיות שותפים למעשה בראשית זה של יצירת החברה החדשה כאן וחדוש מעשה בראשית לא רק על-ידי אהיה ותורמות ובסקורים אלא בפועל טמס, על-ידי השתקעות בתאי היסוד של רקמת החברה החדשה. זוהי בעייה רצינית. שוב, חלילה מזלזול וחלילה מבקורת קלת דעת. שום יהדות לא עמדה עוד בנסיון כזה, שום צבור יהודי לא נתבע לענות על השאלה הזאת בתנאים כאלה, כאשר סאז וטעולם עלית קבוצי יהודים לארץ היתה פרי גל הפלייה, חוסר עתיד ולעמים היתה בריחה ממוות ממש עלית בילו, או כפי שאנחנו קוראים לה העליה הראשונה, באה לאחר בחשול המרעות של שנות ה-80 הראשונות; העליה השניה באה לאחר נחשול הפרעות של 1905; העליה השלישית לאחר הפרעות הנוראות של אוקראינה

והחרדה שתקפה את היהדות הפולנית, העליה הברסבית הגדולה של שנות ה-30 באה לאחר עלות הסטלין לשלטון. העליה של תקופת הביניים, בין תום הסלחמה העולמית ובין הכרזת העצמאות, הייתה בריחה ספיי המבוקשת, סכרובות בלהות, סטחנות הריכוז ופחד מפני רוחות התחדשות הנאציזם באירופה, העליה של שנות העצמאות, ברור, זוהייתה התעוררות יהודית כבירה לבסורת הגאולה, אבל בהסוגיה הגדולים היא באה מארצות שיהודים לא נהנו בהן מזכויות, שהם היו תמיד רק נסבלים ואשר עתידם היה מעורפל בתכלית, אם לא לאסור קורם, אם לא לאסור - עתיד של זוועה

באן אנחנו באים בפני יהדות על שיא האסנציוניזם הפוליטי והחברתי, על שיא הרעותה החומרית. על שיא דרגת התרבות, יהדות מאוחרת, מושרשת, יהדות גאה על הציוויליזציה שהיא רואה את עצמה שותפה ליצירתה. לא נצליח לעורר את רצון העליה בקרב היהדות הזו אם נהלך עליה אימים, נעשו שגיאות חמורות על ידי דיבורי כסל באמצע האבססים האלה, אחם לא תיבצלו, גם פה יהיה מה שהיה באירופה, הימלטו בעוד מועד. החברים האלה נתקלים בתגובה של התקוממות נפשית הם רואים את עצם הסמעת הדיבורים האלה כפתחון פה לסטן, והם סוענים - ולא במעט צדק - כי זו לא גזירה שווה. שמה שהיה, מוכרך שוב לחיות, על כל פנים זו עובדה ניצחת של פסיכולוגיה ציבורית בקרב יהדות אמריקה, שדיבורים כאלה במקום לפתוח לבבות סותמים את הלבבות, במקום לקרב - מקימים חייץ, והעובדה היא, על אף מקרים שונים פה ושם - זוהי יהדות עמוקת שרשים בארצה, נהנית מרווחה עצומה וסומכת על הדמוקרטיה האמריקאית. ערעור שוני מסקל זה עלול לעלות לנו במחיר יותר מדי יקר. הם לפעמים אוטרים דברים באזני שליטיהם. שלא היו אוטרים אותם אלמלא היו בטוחים במעמדם ואילו ראו את עצמם מעוררים בארץ ההיא והיו נכס יקר לנו ועלינו לא רק לא לערער אותו אלא לחזק אותו.

עליה מיהדות אמריקה בימינו, היא תמעורר רק מתוך רצון חיובי, דבר כזה עוד לא היה, זה לא אושר שזה לא ייתכן. מתוך רצון של השתתפות במפעל הזה, מתוך זה שהמפעל הזה ילפות את דמיונם, מתוך זה שיביע מתוך שלא לשמה - לשמה, מתוך זה שירצו לחיות חיים יהודיים במלוא ההיקף ובמלוא התנופה, גם בזה שירגישו שבזה הם לא פורשים ולא פונים עורף. כי יש שיתוף רחב בין מדינת ישראל ובין יהדות אמריקה, ומי שיוצא משם לאו דווקא שורף לגמרי את הגשרים, והוא משמש חוליה מקשרת והם על ידי עלייתם יתנו משהו ליהדות אמריקה להמשיך חיה שם בבזילה. מתוך סנתיזה של ערכים חיוניים אפשר אולי להגיע לכך.

אבל זה מחייב ומחייב קודם כל אותנו.

עלינו לסגל לעצמנו, ועלינו - פירוש קודם כל הצבוריות בתגובותיה, בהלך מחשבתה, עלינו הממשלה, עלינו הסוכנות, עלינו כל המנגנון להתאים את עצמנו לבעיה החדשה הזו. ממילא חל מפנה בעליה, צחשולים גבוהים אינם יכולים להחזיק מעמד זמן רב. יש באות; היא מביעה לשא נסודות. העליה שמאחורי גבנו זהו הנחשול הגדול של שיבת ציון שהיה פעם. עוד לא חזרו בשום תקופה 700 אלף יהודים לארץ במשך שלש-ארבע שנים. אי-אפשר לחזור על העלאת יהדות בבל; אין עוד יהדות בבל. אי-אפשר לחזור על העלאת יהדות תימן, אין עוד יהדות תימן. יש עוד כטובן אותם 700 אלף היהודים מארצות המזרח והאסלאם שאנחנו מקווים כי יעלו. יש עוד יהודים שאנחנו מקווים ומספר גדול והולך מהם יעלה, אבל אנחנו יכולים לצאת ידי חובה כלפי בעיית העליה מכאן ואילך באותם האמצעים ובאותם הטכשירים שטיפלנו בהם עד עכשיו, כי אנחנו טיפלנו בעליה הסובית ולא היה בתוכה הבדל רב בין פרט לפרט, ועל כן יכולנו לטפל בה באמצעים סטנדרטיים ובמוסגים של מחנות, צריפים, אוהלים. כמה ימס עבודה, כמה אחיות וכדומה. מרכז הכובד היה בטיפול ההמוני.

2.8.1952

לא כן אם רצוננו לגשת ברצינות לבעיית העליה

מארגון המערב, וביחוד מארגון הברית, ולטפל בה בראוי. אין לכם מושג

בכמה מקרים אני נפגשתי, של אנשים אשר חזרו מהארץ לאמריקה אך ורק

בגלל סיבה אחת: חוסר דירה, וכל ההטפה שלנו לעליה התבססה עד עכשיו

אל הטלע הזה. יש איזה התחלות של פעולה ואני מקווה שהן תתרחבנה

אבל יש לדעת כי אם ברצוננו לעליה מהתם עלינו להעביר את עצמנו לפסים

של דאגה לכל פרט ופרט. המטרה היא לא להתגנדר בימים הקודמים

ובכל מה שהיה, כי אם להשיב משהו. אנחנו מספלים באנשים חדשים עם

מנטאליות מסוימת ועם רקע אירי מסויים שלא נשנה אותו, ולא נעורר

אנטישמיות זידונית באמריקה כדי לעורר עליה. זאת לא נוכל לעשות

וגם במחשבה, זו זידוניה. צריך רק לקחת אותם ולעשות כל מה שאפשר על-

ידי קידום הלבבות ועל-ידי הקלה. ברור שבכל המקרים הם מוכרחים להיות

מוכנים לחבלי הסתגלות, אבל ישנו תמיד סיכססם ידוע, גם איננו יכולים

לבוא באותה מטבת הכללים והעקרונות אשר בחבשה אצלנו באותה התקופה

שהלכה אלינו העליה מפולין ורוסיה. אם אדם אומר: אני מוכן לבוא לארץ,

אבל לתקופה של גסיון - יש לוטר לו: אדרכא, אם אדם אומר: אני בא

כתייר, אולי אשאר - אין לזלזל בו מדוע הוא בא רק כתייר, ואם הוא

יחזור לאמריקה אין לראות אותו כבורח מהמערבה וכבוגד, אולי הוא

יחזור עוד פעם. יש דברים כאלה ואנשים באים וחוזרים פעמיים ושלוש

יש חבלי עליה, לא צריכים שום דבר מזה שלא נקדם בברכה תייר, לא צריכים

שום דבר מזה שנכנה כבוגד זה שחוזר והולך, לא נביא במקומנו שום עולה.

היה לי מקרה מרגין טאד שברוב האנשים שנפגשתי בהם - אלה

שחזרו מהארץ - האנשים האלה לא רק לא פנו עורף לישראל, אלא הם יותר

טעילים עכשיו מאשר היו בענין זה לפנים - פרט ליסוצאים מן הכלל -

ורואים את עזיבתם כתוצאה מסיבות אישיות. בנאום שלי בסטורנטון הזכרתי

2.8.1952

DOC00880z5

לבדכה אנשי מח"ל מאותה עיר, ולא אמרתי מיד: אני מצטער מאד שהם
עזבו את הארץ. כשירדתי את הבמה התקיימה אותי קבוצת בחורים ראשית
כל בתודה במרצת, ואחר-כך הם עוד הצטרפו בפני ואמרו שעוד יחזרו.
זוהי הדרך, הסברת פנים, הקלה. ואם באים תיירים אמריקאיים לארץ -
לקבל אותם כאחים ולשמוח על בואם, ולא להתחיל להתווכח אתם, אתם
יהודי אמריקה שולחים רק כסף, זה דבר כביר שהם שולחים כסף. דבר
כזה עוד לא היה בהיסטוריה היהודית. עוד לא היה בהיסטוריה האנושית.
אני סבור כי אם לקחת משנת 1945, ז.א. שנת סיום המלחמה והעמידה בפני
המחנות - מאותה שנה ועד היום היהדות האמריקאית שלחה לחוץ-לארץ
לצרכים יהודיים יותר מ-800 מיליון דולר, ומה הרוב הגדול כמובן
לישראל - וזה בהתנדבות. מישהו יעשה חשבון כמה מזה היו נותנים כספים,
אבל זה בהתנדבות. גויים אמריקאיים בדהמסים ואינם מאסיבנים, כשמתפרים
להם לאיזה שיאים של התנדבות הגיעו יהודים. אני מכיר משפחה אחת
אשר בשנת 1946 תרמה 125 אלף דולר; בשנת 1947 היא הכפילה ותרמה
250 אלף, בשנת 1948 היא הכפילה ונתנה 500 אלף; היא בשאר תרמה זו
אי-אפשר להכפיל ולהכפיל בלי סוף. אזי צריך להרים על נס באזני כל
תסיר אמריקאי את המפעל הכביר של התנדבות יהודי אמריקה, ולא לצרף
לו בפניו: מה אתם שולחים את הכסף שלכם? איפה אתם? ומוברחים
להיות פה סידורים מסוגדים של קליטה והתכוונות מיוחדת לאפיה המיוחד
של העליה הזו. זוהי התביעה הגדולה שצרכינו אנו מפנים כלפינו וביכולת שנגלה
לעמוד בניסיון הזה ולמלא אחרי התביעה הזו תלויה העמידה של מדינת ישראל תלויים
חיי העם היהודי לעתיד לבא.